

Zpráva o šetření ve věci Martiny A. (nar. xxx)

Podnětem se na mě obrátila paní A., bytem xxx (dále jen „matka“ nebo „stěžovatelka“), ve věci postupu Městského úřadu Benešov při výkonu sociálně-právní ochrany její dcery (dále jen „OSPOD“). Podnět směřoval proti návrhu OSPOD na vydání předběžného opatření, kterým byla dcera dočasně odebrána z péče matky. Stěžovatelka namítala, že návrh na předběžné opatření OSPOD podal na základě domněnek, lží a zkreslených informací. Současně se OSPOD nepokusil umístit dítě do péče v rámci širší rodiny, ačkoli takové možnosti reálně existovaly. Stěžovatelka dále poukázala na to, že jí byla dcera odebrána zcela nevhodným způsobem (nebylo jí umožněno se s dcerou rozloučit, vysvětlit jí situaci, předat pěstounům její osobní věci). Stěžovatelce mělo být dále bráněno ve styku s dcerou, a to dokonce i poté, co bylo předběžné opatření zrušeno. U dítěte se po návratu do péče matky měly objevit úzkosti, sebepoškozování a hysterické záchvaty, což matka přičítá chybnému odebrání dítěte z její péče. V poslední řadě stěžovatelka poukázala na to, že jí úřad jednak nedal vědět, poté co policie celou věc odložila, a jednak jí nezajistil kopie znaleckých posudků, které policie nechala v rámci vyšetřování vyhotovit.

A. Shrnutí závěrů

Své šetření jsem zaměřila na činnost OSPOD v rozsahu stěžovatelčiných námitek. Dospěla jsem k těmto závěrům:

- (1) Dítě nemůže být odděleno od svých rodičů proti jejich vůli, leda v nejvážnějších případech, které se opírají o dostatečně závažné argumenty motivované zájmem dítěte. Vážné podezření na pohlavní zneužívání dítěte představuje legitimní a adekvátní důvod pro odebrání dítěte z rodiny.

OSPOD měl od počátku k dispozici informace, které zavdaly pochybnosti o bezpečí dítěte, a to nejen zprostředkované od pracovníků mateřské školy, ale i získané přímo vlastním pozorováním během výslechu dítěte.

OSPOD tím, že podal návrh na vydání předběžného opatření směřující k odnětí dítěte z péče matky, **nepochybil**, neboť tak činil za účelem ochrany dítěte (viz část C.1).

- (2) Orgán sociálně-právní ochrany dětí musí s rodiči projednat důvody, pro které má dojít nebo došlo k podání návrhu soudu, poučit je srozumitelně a prokazatelně o jejich právech a povinnostech vyplývajících z rodičovské odpovědnosti a důsledcích neplnění těchto povinností.

Nemám za prokázané, že OSPOD tuto povinnost splnil, **konstatuji tedy pochybení** (viz část C.1).

- (3) Sociálně-právní ochrana dětí směřuje mj. k zabezpečení náhradního rodinného prostředí pro dítě, které nemůže být dočasně nebo trvale vychováváno ve vlastní rodině. Při výkonu a realizaci opatření sociálně-právní ochrany mají přednost ta, která zabezpečí řádnou výchovu a příznivý vývoj dítěte v jeho rodinném prostředí, a není-li to možné v náhradním rodinném prostředí.

Matce dal OSPOD ke zvážení přestěhování jak k příbuzným, tak ke své matce z důvodu ochrany dcery. Když tyto možnosti nevyužila, podal návrh na umístění dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu, čímž **nepochybil** (viz část C.2).

- (4) Podmínky výkonu rozhodnutí určuje soud, nikoli orgán sociálně-právní ochrany dětí. Dítě nemusí být při výkonu rozhodnutí zastoupeno rodičem.

Jednalo se o rozhodnutí soudu, **nelze tedy v tomto ohledu vytýkat pochybení OSPOD**.

OSPOD však měl v co nejkratším možném termínu zajistit setkání matky s dcerou a umožnit předání osobních věcí (k tomu viz dále následující kapitola věnovaná kontaktu dcery s matkou).

- (5) Právo na rodinný život pokračuje i po oddělení dítěte od svých rodičů. Dítě i rodiče mají právo udržovat pravidelné osobní kontakty. Pěstoun má povinnost umožnit kontakt dítěte s rodiči v souladu s individuálním plánem ochrany dítěte. Ten má povinnost zpracovávat a aktualizovat OSPOD.

Zajištění kontaktů dítěte s matkou bylo zdouhavé, chaotické a s ohledem na celkovou délku pobytu dítěte v pěstounské péči trvalo příliš dlouho.

OSPOD nevyvinul dostatečné aktivity k zajištění realizace práva na kontakt dcery s matkou, v tomto ohledu tedy **pochybil** (viz část C.4).

- (6) Policejní dokumentace může být součástí spisové dokumentace dítěte, právní předpisy však nevymezují, o jaké policejní dokumenty se jedná. Jediným kritériem je, aby byl jejich obsah nezbytný pro poskytování sociálně-právní ochrany dítěte. Je tedy na úvaze orgánu sociálně-právní ochrany dětí, které policejní dokumenty si od policie či opatrovníka stanoveného dítěti v trestním řízení, není-li jím on sám, vyžádá.

OSPOD stačilo, že měl v dokumentaci založené policejní usnesení o odložení věci, neboť z něj byl dobře patrný obsah znaleckého pedopsychiatrického a psychologického zkoumání, popis problémů dívky i další doporučení znalců. Založení znaleckých posudků do spisové dokumentace dítěte OSPOD nepovažoval za nezbytné, v čemž **nepochybil**.

B. Skutková zjištění

Vycházela jsem z informací získaných během místního šetření na Městském úřadě Benešov dne 4. srpna 2016, jakož i z kompletní spisové dokumentace, kterou OSPOD vede.

OSPOD začal být v celé věci aktivní poté, co jej policie přizvala k výsledku Martiny v důsledku trestního oznámení. Z výrazně nestandardního chování dívky totiž pracovníci mateřské školy usoudili, že mohla být sexuálně zneužita, přičemž podezřelou osobou byl matčin partner. Martina se i při policejním výsledku chovala dosti nestandardně, z jejích projevů nebylo možné sexuální kontext vyloučit. OSPOD celou záležitost projednal s matkou a poté, co rázně odmítla obvinění svého partnera a dočasné přestěhování s dcerou mimo jeho dosah, podal návrh na vydání předběžného opatření, kterým by se Martina předala do pěstounské péče na přechodnou dobu.

K výkonu soudního rozhodnutí o předběžném opatření došlo v mateřské škole s tím, že Martina byla ihned předána pěstounům, u kterých se rychle adaptovala na nové

prostředí. Matka se po několika dnech dožadovala kontaktu s dcerou, domluva ohledně návštěv však byla zdlouhavá, vedená přes doprovázející organizaci a OSPOD.

K předání Martiny zpět do péče matky došlo přibližně tři týdny po jejím odebrání, a to na podnět matky, kdy soud schválil její návrh na zrušení předběžného opatření.

Během tří měsíců od výslechu Martiny byla věc policií ukončena. Mj. i na základě znaleckých posudků policie celou věc odložila. Rodina zůstala v péči OSPOD, kdy sociální pracovnice dohlížela především na to, aby byla Martině zajištěna odborná pomoc, kterou jí policií ustanovení znalci doporučili.

C. Právní hodnocení

Úvodem považuji za nezbytné upozornit, že cílem mého šetření není jakkoli se vyjadřovat k rozhodování soudů ani k činnosti orgánů činných v trestním řízení, ale výlučně k postupům orgánu sociálně-právní ochrany dětí.

S ohledem na množství stěžovatelčiných námitek rozdělím text do více částí.

C.1 Odebrání dítěte z péče matky (podání návrhu na vydání předběžného opatření)

C.1.1 Právní základ

Základní premisa rodinného života a jeho ochrany, tedy že dítě nemůže být odděleno od svých rodičů proti jejich vůli, je dána článkem 7 a 9 Úmluvy o právech dítěte i článkem 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Listina základních práv a svobod v článku 10 odst. 2 pak stanoví právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do rodinného života, což je ve sféře vztahů mezi rodiči a dětmi konkretizováno článkem 32 odst. 4 Listiny, podle něhož je právem rodičů péče o děti a jejich výchova; recipročně mají děti právo na rodičovskou výchovu a péči. Na úrovni zákona lze prioritní zájem na péči rodičů o děti nalézt v § 1 odst. 1 písm. c) zákona o sociálně-právní ochraně dětí či dále v § 9a odst. 2, § 10 odst. 5 písm. a), § 12 odst. 1 písm. c) nebo § 14 odst. 2 téhož zákona, příp. § 880 a násl. občanského zákoníku.

Na druhou stranu není nepochybně možné ignorovat případy, kdy je **odnětí dítěte z péče rodičů nevyhnutelné**. Tento nejzávažnější zásah do rodinného života je umožněn všemi výše zmíněnými předpisy, které právo na rodinný život přiznávají.¹ I Ústavní soud takový zásah stvrzuje a dále podrobně rozvádí tím, že „*takový zásah ze strany státu je možný, jen je-li nezbytný a v souladu se zákonem; nezbytnost znamená, že zásah je založen na naléhavé společenské potřebě, která je přiměřená sledovanému legitimnímu cíli – ochraně zájmu dětí... Odnětí dítěte z péče matky tak představuje až nejkrajnější opatření, které lze uplatnit*

1 Srov. článek 9 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte, článek 8 odst. 2 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, článek 32 odst. 4 věta druhá Listiny základních práv a svobod, § 794 a násl. či § 928 a násl. občanského zákoníku nebo např. § 13a, § 14 či § 16 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

*pouze v nejvážnějších případech, a musí se tedy opírat o dostatečně závažné argumenty motivované zájmem dítěte.*² Podobné závěry konstatuje i Evropský soud pro lidská práva.³

Vážné podezření na pohlavní zneužívání dítěte obecně představuje legitimní důvod pro odebrání dítěte z rodiny,⁴ a to dokonce i v případech, kdy se rodiče na zneužívání přímo nepodíleli, avšak nedokázali mu zabránit.⁵ Ústavní soud konstatoval, že „ochrana zdraví a života dítěte je zcela relevantním a více než dostatečným důvodem pro zásah do rodičovských práv, kdy jde o hodnotu, jejíž ochrana je v systému základních práv a svobod jednoznačně prioritní. Jinak řečeno, obecné soudy jsou povinny zajistit spravedlivou rovnováhu mezi zájmy dítěte a zájmy jeho rodiče, zvláštní pozornost však musí být věnována zájmu dítěte, který může - v závislosti na své povaze a závažnosti - převážit nad zájmem rodiče“.⁶ V takových případech je adekvátním postupem OSPOD podání návrhu na vydání předběžného opatření.⁷

Podle § 14 odst. 2 písm. a) zákona o sociálně-právní ochraně dětí musí OSPOD projednat s rodiči nebo jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte důvody, pro které má dojít nebo došlo k podání návrhu soudu, poučit je srozumitelně a prokazatelně o jejich právech a povinnostech vyplývajících z rodičovské odpovědnosti a důsledcích neplnění těchto povinností.

C.1.2 Zjištěný skutkový stav

Dne 20. 10. 2016 požádala Policie ČR o zajištění přítomnosti OSPOD u výslechu dítěte, který se uskutečnil dne 25. 10. 2016. Výslech nevyšel v policejní návrh na uvalení vazby, proto OSPOD ihned po výslechu provedl úvodní vyhodnocení situace s tím, že shledal důvody pro podrobné vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny a vyhotovení IPOD, a to z důvodu ohrožení příznivého vývoje dítěte. Sociální pracovníce popsala nestandardní chování dívky během výslechu, který byl velmi náročný. Protokol z výslechu OSPOD založil do zvláštní složky spisové dokumentace.⁸

Den po policejním výslechu OSPOD matce sdělil, že je situace velmi vážná a že je nezbytné, aby se s dcerou z domácnosti dočasně odstěhovala. Matka rázně popřela obvinění svého

2 Nález Ústavního soudu ČR ze dne 6. 9. 2011, sp. zn. II. ÚS 2546/10 (N 150/62 SbNU 303).

3 K materiální souladnosti zásahu do základních práv a svobod se zákonem podle článku 8 odst. 2 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod dochází, sleduje-li tento zásah některý nebo některé z legitimních cílů a je-li pro jejich dosažení nezbytný, tedy zejména přiměřený sledovanému účelu (viz rozhodnutí ESLP ve věci *Couillard Maugery proti Francii* ze dne 1. 7. 2004, č. 64796/01). Přičemž v rozsudku ve věci *Klass a ostatní proti Německu* ze dne 6. 9. 1978, č. 5029/71, ESLP uvedl, že výjimky, které upravuje článek 8 odst. 2 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, vyžadují restriktivní interpretaci a jejich nezbytnost v daném případě musí být přesvědčivě prokázána.

4 Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *T.P. a K.M. proti Spojenému království*, č. 28945/95, dále např. článek 9 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte.

5 Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Covezzi a Morselli proti Itálii*, č. 52763/99 (jednalo se o případ zneužívání členy širší rodiny, kteří děti často hlídali).

6 Např. viz nález Ústavního soudu ze dne 20.8.2004, sp. zn. III.ÚS 459/03, N 117/34 SbNU 223.

7 Ve smyslu § 16 odst. 1 zákona o sociálně-právní ochraně dětí či § 452 odst. 1 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

8 Záznam ze dne 31. 10. 2016 a písemnost Policie ČR ze dne 3. 11. 2016.

partnera, dcera si podle ní události musela vymyslet nebo je viděla při intimních hrátkách. Podle matky byla dcera v bezpečí, odmítla s ní od partnera odejít.⁹

Tentýž den podal OSPOD návrh na vydání předběžného opatření, ve kterém popsal velmi nestandardní chování Martiny, ze kterého zřetelně vyplynul sexuální kontext celé věci. OSPOD rovněž popsal, že matka nejeví známky náhledu na závažnost situace a od svého partnera, který je ve věci podezřelým, se nehodlá stěhovat pryč. OSPOD uzavřel, že chování Martiny vykazuje prvky reálné možnosti ohrožení pohlavním zneužíváním a je v jejím zájmu umístění mimo prostředí, které by mohlo být značně ohrožující.¹⁰

OSPOD předpokládal, že po ukončení policejního vyšetřování, příp. zajistí-li matka pro dceru bezpečné prostředí, se dívka vrátí zpět do její péče.¹¹

C.1.3 Hodnocení

Jak patrně z výše uvedeného, OSPOD měl od počátku k dispozici informace, které zavdaly jeho vážným pochybnostem o bezpečí dítěte, a to nejen zprostředkované od pracovníků mateřské školy, ale i získané přímo vlastním pozorováním během výslechu dítěte. **Důvody, pro které OSPOD podal návrh na vydání předběžného opatření, pokládám za oprávněné.**

Otázkou může být **dostatečná důkazní podloženost návrhu**, avšak i zde musím odkázat na to, že nahrávané policejní výslechy se přepisují do písemné podoby až zpětně, OSPOD tak v době podání návrhu na vydání předběžného opatření nemohl mít písemnou verzi Martinina výslechu k dispozici, na což ostatně v návrhu samém upozorňuje. Rovněž nemohl mít v době podání návrhu policejní záznamy o podaných vysvětleních pracovníky mateřské školy, neboť byl do věci zapojen ze dne na den, a to bez předchozí znalosti jak rodinného prostředí, tak i okolností případu.

V řízení ve věcech péče o nezletilé rozhoduje soud, který je povinen své rozhodnutí přijmout v souladu se zákonem, aniž by byl vázán nejen názory účastníků řízení, ale i jejich zástupců nebo opatrovníků.¹² Ačkoliv však má při rozhodování zásadní slovo soud, nezavazuje to orgán sociálně-právní ochrany dětí jeho odpovědnosti za podklady jemu předkládané, neboť jakožto návrhatele v řízení je povinen velmi odpovědně posoudit, zda jsou dány předpoklady pro natolik závažný zásah do rodinného a soukromého života, jako je odnětí dítěte. OSPOD totiž vahou svého úřadu do velké míry rozhodnutí soudu ovlivňuje.

Jak jsem uvedla výše, považuji důvody, které OSPOD vedly k podání návrhu na vydání předběžného opatření, za oprávněné. Tvrzení těchto důvodů, která OSPOD ve svém návrhu uvedl, sice důkazně nedoložil, tuto skutečnost však nemohu hodnotit automaticky negativně. Úkolem OSPOD v krizových situacích není (a z povahy věci ani nemůže být)

9 Záznam o telefonátu s matkou ze dne 26. 10. 2016.

10 Návrh OSPOD ze dne 26. 10. 2016 pro Okresní soud v Benešově. K návrhu nebyl přiložen protokol o policejním výslechu Martiny, neboť v té době ještě nebyl vyhotoven přepis.

11 Oznámení Krajskému úřadu Středočeského kraje ze dne 4. 11. 2016; mimochodem ve stejný den podala matka návrh na zrušení předběžného opatření.

12 Usnesení Ústavního soudu ze dne 2. 9. 2004, sp. zn. II. ÚS 115/04.

ověřovat si všechny podstatné skutečnosti a zjišťovat objektivně všechny okolnosti případu; postavit vše najisto je úkolem policejního vyšetřování, příp. soudního dokazování.¹³

Pro činnost OSPOD bylo důležité, že díky relevantním poznatkům vyhodnotil důvodnou obavu z dalšího potenciálního ohrožení zdraví či normálního vývoje dítěte, neboť možný původce tohoto ohrožení se nacházel v jeho nejbližším okolí. Důležité je, že OSPOD v případech, kdy zjistí ohrožení zdraví či normálního vývoje dítěte, nemá neomezený časový prostor a je nucen jednat s největším urychlením. **Bylo-li by tedy po OSPOD požadováno více než jen prokázání odůvodněné obavy, mohlo by vydání předběžného opatření prakticky ztratit jakýkoli význam.**¹⁴ Předběžné opatření nesupluje meritorní rozhodnutí soudu, ale má zamezit situacím, kdy by jeho nenařízením vznikl prostor pro jednání, které by mohlo vytvořit nezvratný stav, resp. mohlo vést k neodčinitelným následkům.

Považovat návrh na vydání předběžného opatření za nesprávný z toho důvodu, že policie nakonec celou věc odložila, neboť neshledala podezření ze spáchání trestného činu, rovněž nelze. Jak ve svém usnesení policie uvádí: „*nepotvrdily se skutečnosti, které nezletilá uváděla v mateřské škole*“¹⁵. Právě potvrzení/vyvrácení skutečností, které byly důvodem pro odebrání Martiny z péče matky, mohlo proběhnout až v průběhu policejního prověřování, nikoli dříve. A jak vidno z odůvodnění „odkládacího“ dokumentu, úvahu policie výrazně ovlivnilo znalecké posouzení Martiny. Tyto důkazní prostředky však bylo možné opatřit až v průběhu času, nikoli v době policejního výsledku dítěte, po němž OSPOD podal návrh na vydání předběžného opatření.

S ohledem na vše výše uvedené jsem dospěla k závěru, že OSPOD tím, že podal návrh na vydání předběžného opatření, kterým se Martina odňala z péče matky, nepochybil, neboť tak činil za účelem ochrany dítěte, což je legitimním cílem zásahu do rodinného života.

Nutno dodat, že ve svém hodnocení přihlížím i k tomu, že OSPOD matku žádal, aby s dcerou dočasně opustila domácnost vedenou společně s partnerem. Matka však neměla na situaci náhled, podezření svého partnera razantně odmítla a rozhodla se od něj neodstěhovat, čímž OSPOD neumožnila postupovat jinak, než aby inicioval soudní řízení, které vedlo k jejímu oddělení od dcery.

Není však jasné, zda OSPOD matce sdělil informaci o svém dalším postupu.¹⁶ Tedy zda matku výslovně upozornil, že neodstěhuje-li se s dcerou od svého partnera, podá neprodleně návrh na vydání předběžného opatření o svěření Martiny do pěstounské péče na přechodnou dobu. V úředním záznamu ze dne 26. 10. 2016 OSPOD zaznamenal, že „... *situace se jeví jako velmi vážná a z hlediska našeho oddělení je nutné, aby nezl. byla po dobu vyšetřování v klidném a bezpečném prostředí, tedy ne v domácnosti přítele matky p. B.*“ OSPOD

13 Viz § 456 zákona o zvláštních řízeních soudních. I Ústavní soud deklaroval, že „*obecné soudy vzhledem ke krátké lhůtě, v níž musí o takovém návrhu rozhodnout, nemohou provádět dokazování, ale vychází pouze ze skutečností, jež jsou v době podání návrhu osvědčeny*“ (viz usnesení Ústavního soudu ze dne 21. 7. 2015, sp. zn. II. ÚS 1831/15).

14 Tuto myšlenku pronesl Ústavní soud ve svém rozhodnutí ze dne 21. 7. 2015, sp. zn. II. ÚS 1831/15 [srov. rovněž jeho rozhodnutí ze dne 10. 11. 1999, sp. zn. II. ÚS 221/98 (N 158/16 SbNU 171)].

15 Usnesení Policie ČR Praha 5 Zbraslav o odložení věci ze dne 25. 1. 2017, č. j. KRPS-350613-76/TČ-2016-010072.

16 Podle § 14 odst. 2 písm. a) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

v záznamu uvedl, že matka „... zcela odmítá jakoukoli variantu odchodu. Matce doporučeno, aby zvážila, zda by nezl. nemohla nějaký čas strávit u své babičky v D. Matka tuto možnost radikálně odmítá.“. Ve svém návrhu na nařízení předběžného opatření ze stejného dne potom OSPOD uvedl, že během výslechu dcery „matce bylo dáno ke zvážení, zda je na místě, aby i nadále s nezl. setrvaly v jejich současném bydlišti... nebo zda by nebylo lepší hledat přístřeší u příbuzných, babičky nezl. apod. Matka jakkoli odmítá problém v domácnosti u přítele a nevidí ani důvod k jejich odchodu... Matka poučena o postupu v případě, že by ji nebo nezl. hrozilo jakékoli nebezpečí. Matka toto vyslechla, ale komentuje to tak, že k ničemu takovému nedojde.“. OSPOD v návrhu dále uvádí, že s matkou hovořil i následující den (o rozhovoru je sepsán právě výše citovaný úřední záznam) a „matka sdělila, že situace je stabilizovaná a není tedy z její strany nutný jakýkoliv zákrok. Matce sděleno, že naše oddělení situaci vyhodnotilo tak, že je v zájmu nezl., aby se po dobu vyšetřování zdržovala mimo bydliště podezřelého. Matka s tímto nesouhlasí a nevidí žádný důvod, proč by měla ona nebo samotná nezl. domácnost opouštět.“. OSPOD v návrhu uzavřel, že „z postoje matky je zřejmé, že si nepřipouští možnost ohrožení nezl. Chování nezl. vykazuje prvky reálné možnosti ohrožení pohlavním zneužíváním. Jsme tedy přesvědčeni, že v zájmu nezl. je umístění mimo prostředí, které se nyní jeví pro zdárný vývoj nezl. jako velmi ohrožující.“.

Z citované části spisové dokumentace tedy jednoznačně neplyne, zda OSPOD matku poučil o důsledcích jí zvolených či nezvolených dalších kroků. Tj. zda jí jasně a srozumitelně oznámil svůj úmysl navrhnout soudu vydání předběžného opatření, a zda matka skutečně pochopila, že pokud se s dcerou od svého přítele neodstěhuje, bude jí dcera z péče odebrána. V tomto směru proto **konstatuji pochybení, neboť nepovažuji povinnost OSPOD dle § 14 odst. 2 písm. a) zákona o sociálně-právní ochraně dětí za prokázanou.**

C.2 Umístění dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu

C.2.1 Právní základ

Sociálně-právní ochrana dítěte, které nemůže dočasně nebo trvale být v péči vlastní rodiny, musí směřovat k zabezpečení náhradního rodinného prostředí. Při výkonu a realizaci opatření sociálně-právní ochrany mají přednost ta, která zabezpečí řádnou výchovu a příznivý vývoj dítěte v jeho rodinném prostředí, a není-li to možné v náhradním rodinném prostředí.¹⁷ I občanské právo zcela bez pochyb upřednostňuje individuální péči oproti péči kolektivní (ústavní) v situacích, kdy rodiče nemohou o své děti pečovat.¹⁸

C.2.2 Zjištěný skutkový stav

OSPOD matce před podáním návrhu na vydání předběžného opatření doporučil, aby zvážila pobyt u své matky v Sázavě; to stěžovatelka radikálně odmítla.¹⁹ Ze zjištění OSPOD vyplynulo, že matka nemá se svou biologickou rodinou dobré vztahy a otec nemá o dítě

17 Ustanovení § 1 písm. d) a § 9a odst. 2 druhá věta zákona o sociálně-právní ochraně dětí. Princip je patrný i z § 13a odst. 2, příp. § 15 odst. 1 téhož zákona.

18 Srov. § 953 odst. 2 druhá věta, § 958 odst. 2 a § 971 odst. 1 poslední věta občanského zákoníku.

19 Záznam o telefonátu s matkou ze dne 26. 10. 2016.

zájem (v minulosti byl vůči matce navíc agresivní).²⁰ V návrhu na vydání předběžného opatření OSPOD výslovně uvedl, že matce bylo dáno ke zvážení přestěhování jak k příbuzným, tak ke své matce.²¹ O možnosti přestěhování ke svým prarodičům, k čemuž nakonec došlo, matka v době podání návrhu nemluvila.

OSPOD záměrně, s ohledem na okolnosti případu, vybral pěstouny z C., kteří již byli zkušení, ačkoli přímo v F. byla volná kapacita přechodné pěstounské péče.

C.2.3 Hodnocení

Mám za to, že OSPOD v kritické situaci zjišťoval možnosti pobytu Martiny v širší rodině. S ohledem na trestní rovinu celé věci je pochopitelné, že se nezabýval zdroji v rodině matčina partnera, ale pouze zdroji na straně matky, příp. otce. Svou rychlou orientaci v rodinném prostředí OSPOD vtělil i do návrhu na vydání předběžného opatření (v tomto případě opět odkazují na předchozí kapitulu týkající se časové omezenosti kroků OSPOD, jedná-li se o řízení o předběžném opatření).

Skutečnost, že si matka několik dnů po umístění Martiny do pěstounské péče sama zajistila přechodné ubytování s dcerou u svých prarodičů, nemůže jít k tíži OSPOD, neboť projevila-li by takovou vůli i v době těsně před podáním návrhu na vydání předběžného opatření, nemuselo k oddělení matky a dítěte vůbec dojít.

V poslední řadě nemohu být kritická ani k tomu, že OSPOD navrhl umístit Martinu do pěstounské péče na přechodnou dobu, neboť je to plně v souladu s právními předpisy a požadavkem na zajištění primárně osobní péče o dítě.

Neshledávám tedy pochybení OSPOD.

C.3 Výkon soudního rozhodnutí

C.3.1 Právní základ

Nařídil-li soud předběžným opatřením, aby dítě bylo předáno do vhodného prostředí, zajistí současně jeho bezodkladný výkon. Výkon rozhodnutí se provede tak, že soud v součinnosti s příslušnými orgány veřejné moci dítě předá do vhodného prostředí; jestliže je dítě u jiné osoby nebo v zařízení, bude jim za účelem umístění do vhodného prostředí odňato.²² Nezletilý nemusí být zastoupen.²³

Příslušnými orgány poskytujícími součinnost při výkonu rozhodnutí jsou mj. orgány sociálně-právní ochrany dětí.²⁴ Provádění výkonu rozhodnutí řídí soudní vykonavatel. Soudní vykonavatel je oprávněn vydávat závazné pokyny osobám, které jsou výkonu rozhodnutí

20 Podrobné hodnocení dítěte a rodiny ze dne 25. 1. 2017.

21 Návrh OSPOD ze dne 26. 10. 2016 pro Okresní soud v Benešově.

22 Ustanovení § 497 odst. 1 a 2 zákona o zvláštních řízeních soudních.

23 Ustanovení § 499 zákona o zvláštních řízeních soudních.

24 Viz § 14 odst. 7 zákona o sociálně-právní ochraně dětí či § 1 instrukce Ministerstva spravedlnosti, Ministerstva vnitra, Ministerstva zdravotnictví, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a Ministerstva práce a sociálních věcí č. 142/2007-ODS-Org, kterou se upravuje postup při výkonu soudních rozhodnutí o výchově nezletilých dětí.

účastny, přičemž soudce je oprávněn dávat soudnímu vykonavateli pokyny k postupu a způsobu provedení výkonu rozhodnutí, kterými je při přípravě i vlastním provádění výkonu rozhodnutí soudní vykonavatel vázán.²⁵

Před zahájením vlastního výkonu rozhodnutí soudní vykonavatel projedná postup s příslušným orgánem sociálně-právní ochrany dětí. Orgán sociálně-právní ochrany dětí upozorní na nutnost zajištění zvláštních podmínek (např. při přepravě dítěte), jsou-li mu známy z jeho činnosti, a poskytne potřebnou součinnost při jejich zajišťování. Příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí je povinen na žádost soudu zajistit účast svého pracovníka při provádění výkonu rozhodnutí.²⁶

Pracovník orgánu sociálně-právní ochrany dětí přítomný výkonu rozhodnutí může v odůvodněných případech doporučit pokračování v provádění výkonu rozhodnutí v jinou dobu, zejména pokud by okamžité provedení výkonu mohlo dítěti způsobit vážnou újmu na zdraví nebo jinak ohrozit jeho příznivý vývoj.²⁷

Při výkonu rozhodnutí je třeba postupovat citlivě s ohledem na dítě tak, aby nedošlo k nepřijatelnému zásahu do jeho psychického a citového vývoje nebo k jinému neodůvodněnému zásahu do jeho práv.²⁸

S ohledem na věk a rozumové schopnosti je dítě informováno o důvodech a všech krocích spojených s výkonem rozhodnutí. Zejména se mu s přihlédnutím k jeho rozumovým schopnostem a citovým vazbám vysvětlí důvody, které vedly k tomuto výkonu, kam bude převezeno, případně se mu zodpoví otázky, které v této souvislosti položí.²⁹

C.3.2 Zjištěný skutkový stav

OSPOD byl přítomen výkonu soudního rozhodnutí, který měl na základě úvahy soudu o jeho co nejklidnějším průběhu proběhnout v mateřské škole. Martina byla odvezena na půl cesty k pěstounům, kteří si ji převzali a odvezli do svého bydliště. Na výkonu rozhodnutí se podílela soudní vykonavatelka a zástupkyně justiční strážce. Martina jak s pracovníky, tak i s pěstouny navázala kontakt bezproblémově, bez jakékoli tenze či stresu. Matka byla o výkonu rozhodnutí informována telefonicky.³⁰ Situace byla dítěti s ohledem na věk vysvětlena (pojede „za tetou a strejdou“)³¹.

OSPOD matce popsal průběh výkonu rozhodnutí o několik dnů později, přičemž v záznamu o jednání s matkou OSPOD nad rámec záznamu o výkonu rozhodnutí uvedl, že „Martina byla klidná, neplakala, po matce se neptala“³². Den na to pěstounka uvedla, že se Martina

25 Ustanovení § 4 odst. 2 instrukce č. 142/2007-ODS-Org.

26 Ustanovení § 7 odst. 1 instrukce č. 142/2007-ODS-Org.

27 Ustanovení § 7 odst. 2 instrukce č. 142/2007-ODS-Org.

28 Ustanovení § 497 odst. 3 zákona o zvláštních řízeních soudních.

29 Ustanovení § 497 odst. 4 zákona o zvláštních řízeních soudních.

30 Záznam ze dne 27. 10. 2016.

31 Záznam ze dne 1. 11. 2016.

32 Záznam ze dne 31. 10. 2016.

velmi dobře adaptovala,³³ zpětně se OSPOD dozvěděl, jak probíhaly první dny dítěte u pěstounů.³⁴

C.3.3 Hodnocení

Primární roli při výkonu rozhodnutí hraje soud, resp. osoba jím pověřená k výkonu rozhodnutí (může jít o vykonavatele, vyššího soudního úředníka, soudního tajemníka nebo asistenta soudce)³⁵.

Účelem předběžného opatření je co nejrychlejší operativní zajištění péče o dítě. Přímé projevy tohoto účelu lze spatřovat v tom, že návrh na jeho nařízení může podat pouze orgán sociálně-právní ochrany dětí, že soud o návrhu musí rozhodnout do 24 hodin od jeho podání, že usnesení se stává vykonatelným okamžikem jeho vydání, resp. že soud je povinen jeho výkon provést bezodkladně. I z tohoto důvodu je v zájmu ochrany dítěte nutno eliminovat všechny prvky, které by mohly řízení neúměrně prodlužovat, a tím popřít samotný účel předběžného opatření. Proto zákon umožňuje, aby dítě nebylo v řízení o výkon rozhodnutí zastoupeno, a proto nebyla přítomnost stěžovatelky při výkonu rozhodnutí nezbytná. Z toho důvodu jí nebylo umožněno se s dcerou rozloučit, příp. jí předat její osobní věci či věci zvláštní oblíbenosti přímo při výkonu rozhodnutí.

Jednalo se o rozhodnutí soudu, nelze tedy v tomto ohledu vytýkat pochybení OSPOD.

Jsem však přesvědčena, že OSPOD měl v co nejkratším možném termínu zajistit setkání matky s dcerou a umožnit předání osobních věcí (k tomu viz dále následující kapitola věnovaná kontaktu dcery s matkou).

C.4 Kontakt matky s dcerou

C.4.1 Právní základ

Právo „být spolu“ rodičům a dětem přiznávají mezinárodněprávní dokumenty nejvyšší úrovně; ať jde o Úmluvu o právech dítěte, Úmluvu o styku s dětmi či Úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod.³⁶ Na vnitrostátní úrovni je totéž právo garantováno především občanskoprávními předpisy.³⁷ Všechny zmíněné předpisy umožňují omezit, či dokonce zakázat osobní kontakt dětí a rodičů.³⁸

33 Záznam ze dne 1. 11. 2016.

34 E-mail pěstounky pro OSPOD ze dne 21. 11. 2016, v němž pěstounka podrobně popisuje Martině o chování nejen během dne, kdy došlo k výkonu rozhodnutí, ale i poté, mj. i během a po gynekologickém vyšetření dne 2. 11. 2016.

35 LAVICKÝ, P. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních*. Řízení nesporné. Praktický komentář. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 1012. ISBN: 978-80-7478-869-7.

36 Článek 9 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte, článek 4 Úmluvy o styku s dětmi, článek 8 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

37 Ustanovení § 887 a násl. občanského zákoníku.

38 Článek 9 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte, článek 4 odst. 2 a 3 Úmluvy o styku s dětmi, článek 8 odst. 2 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, § 891 občanského zákoníku.

Právo na rodinný život však v jisté formě pokračuje i po oddělení dítěte od svých rodičů. Úmluva o právech dítěte uznává právo dítěte odděleného od jednoho nebo obou rodičů udržovat pravidelné osobní kontakty.³⁹

Jednou z funkcí pěstounské péče, resp. povinností pěstounů, je i udržování, rozvíjení a prohlubování sounáležitosti dítěte s jeho rodiči, dalšími příbuznými a osobami dítěti blízkými;⁴⁰ zejména důležité je to u dětí nejmenších.⁴¹ Pěstouni proto mají povinnost umožnit styk rodičů s dítětem v pěstounské péči, ledaže soud stanoví jinak.⁴²

Na pravidla daná občanským zákoníkem reaguje i zákon o sociálně-právní ochraně dětí, podle kterého mají pěstouni citované povinnosti plnit v souladu s individuálním plánem ochrany dítěte.⁴³ Ten musí vytvořit, resp. aktualizovat OSPOD.⁴⁴ Současně platí, že pěstoun má právo na pomoc při plnění citovaných povinností.⁴⁵

Právní předpisy však konkrétní formy a rozsah styku dětí s rodiči, dojde-li k jejich oddělení, nikterak nevymezují.⁴⁶

C.4.2 Zjištěný skutkový stav

Šest dnů po umístění Martiny do pěstounské péče se matka obrátila na OSPOD a sdělila, že pěstouny zatím nekontaktovala ani se nepokusila dceru navštívit (dokumentace naznačuje, že se ze situace psychicky zhroutila). OSPOD matku vyrozuměl, že má právo na „přiměřený styk“ s dcerou. Doporučil jí, aby kontaktovala pěstouny a dohodla si s nimi návštěvu.⁴⁷ Pěstouni ji však odkázali zpět na OSPOD s tím, že právě ten má určit podmínky styku.

V následujících dnech matka OSPOD opakovaně vyhledávala a sdělovala, že si přeje vidět svoji dceru.⁴⁸ OSPOD kontaktoval pěstounku, která ho informovala, že první kontakt je nutné zajistit prostřednictvím doprovázející organizace a realizovat za asistence jejího pracovníka. Matka s tím nesouhlasila, OSPOD jí proto doporučil, aby dceru kontaktovala alespoň

39 Článek 9 odst. 3 Úmluvy o právech dítěte.

40 Ustanovení § 967 občanského zákoníku.

41 Pěstounská péče na přechodnou dobu obrací pozornost k pochopení kořenů souvislostí a předcházení citové deprivaci. Dítě se má u pěstounů naučit vytvořit pevnou vazbu k pečující osobě, posléze se očekává přenos této vazby. V rámci přechodu dítěte zpět do rodiny je proto důležitá pomoc pěstounů rodičům (NOVÁK, Tomáš. *Attachment není jen předcházení citovému strádání. Právo a rodina*, 6/2015. Praha: Wolters a Kluwer, a. s., 2015. str. 21. ISSN 1212-866X.).

42 Ustanovení § 967 druhá věta občanského zákoníku.

43 Ustanovení § 47a odst. 2 písm. h) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

44 Podle § 10 odst. 5 písm. c) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

45 Ustanovení § 47a odst. 2 písm. e) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

46 Resp. občanský zákoník stanoví, avšak pouze pro případy, kdy je dítě v péči jednoho z rodičů a stýká se s druhým, že soud může „...určit podmínky styku, zejména místo, kde k němu má dojít, jakož i určit osoby, které se smějí, popřípadě nesmějí styku účastnit“ (§ 888 věta první za středníkem). Obdobně Úmluva o styku s dětmi uvádí, že „v případě, že není v nejlepším zájmu dítěte udržovat styk s jedním z rodičů bez dohledu, je třeba zvážit možnost osobního styku s dohledem nebo jiné formy styku s tímto rodičem“ (článek 4 odst. 3).

47 Záznam ze dne 31. 10. 2016.

48 Záznam ze dne 1. 11. 2016, přípis matky ze stejného dne či e-mail matky ze dne 2. 11. 2016.

telefonicky (matka však vyslovila obavu, že telefonický kontakt obě psychicky nezvládnou). OSPOD apeloval na doprovázející organizaci, co se týče rychlosti zajištění prvního setkání matky s dcerou, a předal jí kontakt na matku.⁴⁹

O dva dny později OSPOD opět reagoval, neboť doprovázející organizace požadovala adaptační dobu bez návštěv. OSPOD jí sdělil, že matka nebyla, co se týče styku s dcerou, nijak soudně omezena, a požádal ji, aby kontakty matky s dcerou co nejdříve nastavila.⁵⁰ OSPOD matku o své aktivitě vůči doprovázející organizaci vyrozuměl a uvedl, že pokud by nebyla s postupem organizace spokojena, má právo podat návrh na vydání předběžného opatření, kterým by jí soud stanovil podmínky styku s dcerou; současně matce nabídl svou pomoc při vypracování návrhu.⁵¹ Pěstounka matku informovala o aktuální situaci a chování Martiny.⁵²

Několik dnů na to se doprovázející organizace dotazovala OSPOD na možnou úpravu poměrů, resp. na doporučení OSPOD, co se týče styku matky s dcerou. OSPOD opět upozornil na nezbytnost nastavit kontakty co nejrychleji a vyslovil souhlas s prvním kontaktem formou asistence (pro případ, že by Martina kontakt špatně zvládala). Byl-li by první kontakt bez problému, není podle OSPOD důvod pro další asistenci. Frekvenci styků OSPOD doporučil ponechat na dohodě pěstounky a matky. Co se týče dalších osob, jež by mohly být styku s dítětem přítomny, OSPOD doporučil, krom prvního kontaktu, u kterého by nebyla jejich přítomnost žádoucí, ponechat jejich výběr v kompetenci matky.⁵³

Z další dokumentace je nejasné, zda a v jakém režimu kontakty matky s dcerou probíhaly. Na jednu stranu dokumentace naznačuje, že ještě 14. 11. 2016, tj. ani 18 dnů po odebrání Martiny z péče matky, s ní matka zřejmě neměla zajištěný kontakt.⁵⁴ Na druhou stranu z vyjádření pěstounky pro OSPOD vyplývá, že návštěvy matky (dokonce i s partnerem) proběhly⁵⁵.

Dne 18. 11. 2016 došlo k předání dítěte zpět do péče matky, a to na základě vzájemné dohody pěstounky a matky, byť předběžné opatření soudu dosud nenabylo právní moci (k tomu došlo až 11. 12. 2016).⁵⁶

C.4.3 Hodnocení

Předně nemohu být spokojena s tím, jak probíhala domluva ohledně matčiných návštěv Martiny. Sociální pracovnice matce doporučily obrátit se přímo na pěstouny, kteří matku

49 Záznam ze dne 1. 11. 2016.

50 Přípis OSPOD pro organizaci Rozum a cit ze dne 3. 11. 2016.

51 E-mail OSPOD matce ze dne 3. 11. 2016.

52 E-mail ze dne 2. 11. 2016.

53 E-mailová komunikace mezi organizací Rozum a cit a OSPOD ze dnů 7. – 8. 11. 2016.

54 V e-mailové komunikaci matka s OSPOD řeší účast Martiny na rodinném pohřbu.

55 Obsáhlý e-mail pěstounky pro OSPOD ze dne 21. 11. 2016. Skutečnost, že se matka s dcerou viděly ještě před zrušením předběžného opatření a návratem dcery zpět do péče matky, potvrdily i sociální pracovnice během místního šetření.

56 Záznam ze dne 18. 11. 2016. Na nabytí právní moci se čekalo z toho důvodu, že otec dítěte nepřebírá poštu.

odkázali zpět na OSPOD, aby určil rozsah styku. Když se poté na pěstounku obrátil OSPOD, byl zase odkázán na doprovázející organizaci. Zjištěný stav tak působí chaoticky a zdá se, jako kdyby byl OSPOD v takové situaci poprvé. Přitom ze své činnosti musel vědět, jak probíhá organizace kontaktu dítěte s rodičem po jejich oddělení; odkázání matky na pěstouny se tedy jeví jako zcela zbytečné, OSPOD mohl kontaktovat přímo doprovázející organizaci.

Rovněž nemohu být spokojena s tím, že ačkoli OSPOD dobře upozorňoval, že matka nebyla ve styku jakkoli soudně omezena, souhlasil s prvním asistovaným kontaktem (jakkoli z důvodu ochrany dítěte). Pochybné jsou rovněž zmínky o tom, že právě OSPOD měl určit podmínky styku matky s dítětem (vyjádřila se tak nejen pěstounka, ale i doprovázející organizace), ačkoli má takovou pravomoc výlučně soud.

Zjištěný stav ve mně tedy vyvolává představu, že všechny subjekty (OSPOD, pěstouni na přechodnou dobu, doprovázející organizace) nejednaly provázaně a předem připraveně, jakoby se vše řešilo živelně za pochodu (je např. evidentní, že se OSPOD neshodoval s doprovázející organizací). K takovému názoru mě vede i to, že OSPOD matce doporučil, aby, pokud by nebyla s postupem organizace spokojena, podala návrh na vydání předběžného opatření, kterým by jí soud stanovil podmínky styku s dcerou (dokonce matce nabídl pomoc se sepsáním takového návrhu). S tím nemohu být spokojena, neboť právě na otázku styku OSPOD mohl (a měl) pamatovat již při podání návrhu na vydání předběžného opatření. V každém případě měl v situaci, kdy se zúčastněné strany nebyly schopny na kontaktech bezodkladně dohodnout, jejich organizaci a rychlou realizaci zaštitit (např. svoláním případové konference).

Ve svém hodnocení rovněž přihlížím k tomu, že je řeč o kontaktech matky s dcerou, nikoli o kontaktu Martiny s matčíným partnerem podezřelým z jednání, pro který byla matka s dcerou rozdělena.

S ohledem na výše uvedené proto v otázce kontaktů matky s dcerou shledávám následující pochybení:

- OSPOD nepamatoval na úpravu styku již při podávání návrhu na vydání předběžného opatření; odkazovat rodiče na možnou soudní úpravu až ex post nepovažuji za dobrou praxi, neboť předem nepřipravené řešení stojí příliš času, po který se rodiče s dítětem nemohou stýkat;
- OSPOD zjevně nemá pro případy kontaktů rodičů s dítětem umístovaným do pěstounské péče vytvořeny jasné a předem definované postupy; kontakty není možné řešit až v průběhu umístění dítěte do náhradní péče, neboť předem nepřipravené řešení stojí příliš mnoho času, po který se rodiče s dítětem nemohou stýkat;
- OSPOD souhlasil s prvním asistovaným kontaktem, ačkoliv styk matky s dcerou nebyl soudně omezen; na takové potenciální opatření musí OSPOD pamatovat již při podání návrhu na vydání předběžného opatření. Zdůvodnění souhlasu s asistovaným kontaktem ochranou dítěte lze v některých situacích chápat, není možné ho však respektovat, neboť jím OSPOD uplatnil pravomoc, která je dána výlučně soudu. **V daném případě však zdůrazňuji, že nebyl dán důvod obavy ze styku matky s dcerou.**

S ohledem na výše citovanou právní úpravu by měl OSPOD dle mého názoru jednat následovně. Již v době vypracování návrhu na vydání předběžného opatření promyslet zásadní otázky týkající se styku, na které si odpoví ještě předtím, než podá návrh soudu. Potřebuje dítě ochranu, a pokud ano, tak jakou. Bude možná dohoda mezi rodiči a pěstouny o kontaktu. Nebo lze velmi pravděpodobně očekávat jejich odlišné představy, a tedy odpor k dohodě. Na základě toho by potom měl aktualizovat individuální plán ochrany dítěte, ve kterém bude jasně definováno, do kdy se mají pěstoun s rodiči dohodnout na jejich kontaktu s dítětem.

Intenzivní nabídka zprostředkování dohody rodičům a pěstounům za situace odebrání dítěte z péče rodičů by měla být běžnou součástí sociální práce s rodiči. Dohoda o kontaktech učiněná bezprostředně v souvislosti s výkonem soudního rozhodnutí přinese všem stranám jistotu. Napjatým a vystresovaným rodičům v tom, kdy a za jakých podmínek svoje dítě uvidí, pěstounovi zase v tom, že nebude nepříjemně překvapený nenadálou návštěvou rodičů u dveří svého domova. A v důsledku i pracovníkům OSPOD, kterým ušetří práci s pozdějšími komplikacemi a nenadálými událostmi.

C.5 Sdělování informací z trestního řízení

C.5.1 Právní základ

OSPOD vede evidenci ohrožených dětí a dětí, kterým byl ustanoven opatrovníkem, přičemž o těchto dětech vede spisovou dokumentaci.⁵⁷ Spisová dokumentace obsahuje zejména osobní údaje dětí, jejich rodičů, údaje o výchovných poměrech těchto dětí, záznamy o výsledcích šetření v rodině, záznamy o jednání s rodiči nebo jinými osobami, kopie podání soudům a jiným státním orgánům, písemná vyhotovení rozhodnutí soudů, orgánů činných v trestním řízení a správních orgánů.⁵⁸ Bližší pravidla pro vedení spisové dokumentace pak stanoví závazná směrnice Ministerstva práce a sociálních věcí⁵⁹; ta se však k policejní dokumentaci, až na několik nevýznamných výjimek,⁶⁰ nevyjadřuje.

Policejní dokumentace tedy v zásadě může být součástí spisové dokumentace dítěte, aniž by však uvedené právní předpisy vymezovaly, jaké policejní dokumenty má obsahovat. V praxi půjde vždy především o protokoly o výsleších, znalecké posudky a usnesení, kterým policie věc odkládá, příp. zahajuje trestní stíhání. Je tedy na úvaze orgánu sociálně-právní ochrany dětí, které policejní dokumenty si od policie (případně od opatrovníka stanoveného

57 Ustanovení § 54 a § 55 odst. 1 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

58 Ustanovení § 55 odst. 2 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

59 Směrnice č. j. 2013/26780-21, ze dne 19. září 2013, o stanovení rozsahu evidence dětí a obsahu spisové dokumentace o dětech vedené orgány sociálně-právní ochrany dětí a o stanovení rozsahu evidence a obsahu spisové dokumentace v oblasti náhradní rodinné péče, která nabyla účinnosti od 1. 1. 2014.

60 V dokumentaci OSPOD lze např. předpokládat úřední záznam Policie České republiky o provedení vykazání ze společného obydlí, ve kterém žije nezletilá osoba [článek 2 odst. 1 písm. k) směrnice MPSV].

dítěti v trestním řízení, není-li jím on sám) vyžádá, resp. o kterých policejních dokumentech usoudí, že jsou nezbytné pro poskytování sociálně-právní ochrany dítěte.⁶¹

Kromě spisové dokumentace vede orgán sociálně-právní ochrany dětí i další písemnosti tvořící podklad pro zpracování spisové dokumentace (tyto písemnosti se vedou v tzv. oddělené složce označované jako P/Om, která není součástí spisu)⁶². Tyto písemnosti se nevydávají nikomu, tj. ani rodiči v rámci práva na nahlížení do spisu⁶³, lze je předložit jen soudu a státnímu zastupitelství v případě, že se údaje v nich obsažené týkají trestního stíhání.⁶⁴

O nahlédnutí do spisové dokumentace orgánu sociálně-právní ochrany dětí (a pořízení si kopií) musí rodič orgán sociálně-právní ochrany dětí písemně požádat, přičemž ten rozhodne o odmítnutí žádosti, pokud by to bylo v rozporu se zájmem dítěte.⁶⁵

Z výše uvedeného vyplývá, že i když je policejní dokumentace součástí spisové dokumentace orgánu sociálně-právní ochrany dětí, není vždy jisté, že se k policejním dokumentům rodič dostane, resp. že mu je orgán sociálně-právní ochrany dětí zpřístupní, ať již proto, že to je v rozporu se zájmem dítěte, nebo že jde o informace týkající se trestního řízení, které podléhají většímu stupni utajení a jsou z toho důvodu založeny do tzv. oddělené složky.

Kromě uvedené právní úpravy týkající se možnosti nahlížení do spisové dokumentace OSPOD, neexistuje žádná zákonná povinnost, která by OSPOD ukládala sdělovat rodičům informace z probíhajícího policejního prověřování/vyšetřování. Nahlížení do dokumentace OSPOD nemá suplovat nahlížení do policejní dokumentace.

C.5.2 Zjištěný skutkový stav

Z dokumentace je patrné, že na podzim 2016 OSPOD komunikoval s policií pouze v rámci dožádání zprávy o rodině.⁶⁶ Z šetření Městského úřadu Kolín v domácnosti prarodičů matky plyne, že matka sociální pracovníci sdělila, že nemá od policie žádné informace o tom, jak vyšetřování probíhá; sociální pracovníce jí sdělila, že má možnost se na policii obrátit a žádat o informace.⁶⁷

Dne 26. 1. 2017 Městský úřad Vlašim jako opatrovník dítěte v trestním řízení OSPOD přeposlal policejní dokumenty, které získal. Součástí dokumentace je nařízení znaleckého vyšetření Martiny (psychiatrického, psychologického a gynekologického) ze dne

61 „Údaje obsažené ve spisové dokumentaci týkající se dítěte je obecní úřad obce s rozšířenou působností oprávněn využít pouze v zájmu dítěte při zajišťování sociálně-právní ochrany“ (§ 55 odst. 6 první věta zákona o sociálně-právní ochraně dětí).

62 Článek 8 směrnice MSPV.

63 Podle § 55 odst. 5 zákona o sociálně-právní ochraně dětí „Nahlízet do spisové dokumentace vedené o dítěti, nejde-li o část týkající se správního řízení, je oprávněn na základě písemné žádosti pouze rodič dítěte, kterému náleží rodičovská odpovědnost...“

64 Ustanovení § 55 odst. 4 druhá věta zákona o sociálně-právní ochraně dětí a článek 8 odst. 6 směrnice MPSV.

65 Ustanovení § 55 odst. 5 a § 55 odst. 6 písm. b) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

66 Dne 28. 11. 2016 OSPOD podal policii zprávu o rodinné situaci a krocích OSPOD, policii přeposlal jak „Manuál na Martinu“, tak i zprávu Mateřské školy Ondřejov a zprávu ošetřujícího lékaře MUDr. J. K.

67 Zpráva Městského úřadu Kolín ze dne 28. 11. 2016.

31. 10. 2016⁶⁸ a usnesení o odložení věci ze dne 25. 1. 2017. V dalších dnech Městský úřad Vlašim zaslal OSPOD usnesení státních zastupitelství o ustanovení opatrovníkem dítěte v trestním řízení a dotazoval se na následnou pedopsychiatrickou či psychologickou péči, která byla policejním znaleckým posudkem doporučena.⁶⁹

V březnu 2017 matka během jednání s OSPOD uvedla, že nebyla o výsledku policejního šetření nikým informována, na základě své telefonní aktivity jí policista pouze sdělil, že trestní spis je u státního zástupce, proto jí nemůže k věci nic uvést. OSPOD matku vyrozuměl o odložení věci. Ohledně znaleckého posudku ji sociální pracovnice opět odkázala na policii.⁷⁰

O zajištění kopie zdravotní části policejních znaleckých posudků matka požádala OSPOD v květnu 2017 (o posudek žádala z toho důvodu, že jednak jako zákonný zástupce chtěla být obeznámena se zdravotním stavem dcery, a jednak jsou informace důležité pro navazující péči o Martinu).⁷¹ OSPOD odpověděl, že nebyl v trestním řízení ustanoven jako opatrovník, a není proto oprávněn k vyžádání zdravotní části znaleckých posudků; pro výkon sociálně-právní ochrany dětí je podstatný výsledek trestního řízení, který je ve formě usnesení o odložení věci založen do spisu.⁷²

C.5.3 Hodnocení

Tím, kdo zastupoval dítě jako poškozeného v trestní věci, byl Městský úřad Vlašim. Ten byl zodpovědný mj. i za získávání informací z policejní dokumentace, neboť sám musel pro účely výkonu opatrovnictví tyto informace mít a vést je ve své spisové dokumentaci. Benešovský OSPOD jako orgán zastřešující celou sociálně-právní ochranu Marty měl s vlašimským OSPOD úzce komunikovat a spolupracovat,⁷³ což činil⁷⁴. Nelze však přesně stanovit hranici, o které dokumenty měl policii či opatrovníka žádat, a o které ne. V zásadě lze uvést, že potřeboval informace *potřebné k poskytování sociálně-právní ochrany dítěte*, definice takových informací však není stanovena žádným právním předpisem. Jde vždy o volnou úvahu sociálního pracovníka, který pracuje s konkrétní rodinou a s danými okolnostmi případu.

OSPOD vyhodnotil (a matce i sdělil), že pro výkon sociálně-právní ochrany dětí je podstatný pouze výsledek trestního řízení, který byl založen do spisu. V policejním usnesení o odložení věci⁷⁵ je dobře patrný obsah znaleckého pedopsychiatrického a psychologického zkoumání, popis problémů dívky i doporučení k další pedopsychiatrické a psychologické péči. Je zjevné,

68 Tyto dokumenty měl ale OSPOD k dispozici již od 3. 11. 2016, kdy mu je přímo zaslala Policie ČR.

69 Postoupení dokladů a žádost Městského úřadu Vlašim ze dne 31. 1. 2017 a ze dne 17. 2. 2017.

70 Protokol o jednání s matkou ze dne 23. 2. 2017.

71 Žádost matky ze dne 15. 5. 2017.

72 Sdělení OSPOD matce ze dne 31. 5. 2017.

73 Zásada spolupráce správních orgánů v zájmu dobré správy je jednou ze základních zásad činnosti správních orgánů, mezi které lze orgány sociálně-právní ochrany dětí rovněž řadit (§ 8 odst. 2 správního řádu).

74 Viz např. přeposlání policejních dokumentů Městským úřadem Vlašim pro Městský úřad Benešov ze dne 26. 1. 2017.

75 Usnesení Policie ČR Praha 5 Zbraslav ze dne 25. 1. 2017, č. j. KRPS-350613-76/TČ-2016-010072.

že z hlediska poskytování další sociálně-právní ochrany nebylo třeba znalecký posudek vyžadovat – a mít jej tedy ve spise tak, aby k němu měla přístup i matka. **Neshledávám tedy pochybení OSPOD.**

D. Informace o dalším postupu

Zprávu zasílám starostovi města Benešova Ing. Petru Hostkovi, MBA, a podle ustanovení § 18 odst. 1 zákona o veřejném ochránci práv žádám, aby se ve lhůtě 30 dnů od jejího doručení vyjádřil ke zjištěnému pochybení a informoval mě o přijatých opatřeních k nápravě. Zpráva shrnuje mé dosavadní poznatky, které mohou být podkladem pro závěrečné stanovisko podle ustanovení § 18 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv.

Zprávu zasílám rovněž stěžovatelce.

Brno 17. července 2018

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D.
veřejná ochránkyně práv